

ALMDUNGEN
VID DEN
STORA SJÖN

Södra Möckeln, en konstnärlig utredning

På julafton 1968 tog Apollo 8-besättningen, under ett av sina första varv runt månen, en bild på jorden. Bilden har kommit att kallas *Earthrise* och blev en spegel för mänsklighetens tekniska framgång, men också för planetens sårbarhet och vårt ansvar för dess framtid. Parallellt med temperaturökning och omställningskrav har bilden börjat cirkulera allt flitigare i media – som en symbol för en mänsklighet som drivs av kreativitet och utveckling, men som på vägen glömde bort förutsättningarna för liv på jorden.

Älmhult, Möckeln, almdungen vid den stora sjön, formad av den senaste inlandsisen.

Utredningen har två spår, det ena följer mänsklig påverkan över tid, med start vid sjösänkningen av Möckeln i slutet av 1850-talet, i samband med jordbrukets skiftesreformer. Det andra lyfter värden kopplade till platsen, ibland inringade utifrån komplexa system men också värden som vi kanske inte förstod eller kände till förrän de inte längre fanns kvar. Historiska lager är viktiga för förståelsen av en plats och dess förutsättningar. Hur marken brukats, erfarenheter som gjorts, men även geologiska, hydrologiska och ekologiska förhållanden, samt framtida beräkningar i förhållande till ett förändrat klimat och en med det nödvändig normförändring. Utredningen utforskar och granskar platsens förutsättningar, dess ekologiska system, parallellt med samtida forskning i förhållande till klimat och krav på samhällsomställning.

Arbetet har bestått av efterforskande genom möten med människor med situationsbunden kunskap, genom kart- och arkivmaterial, artiklar, tidigare utförda naturinventeringar, samt exkursionsstudier i området. Undersökningen har gjorts ur ett tvärvetenskapligt perspektiv med intention att förstå och synliggöra sambanden mellan människan och hennes omgivning och har speglats mot begrepp som *ekologisk läskunnighet* och *extinction of experience*.

Ekologisk läskunnighet handlar i stora drag om att förstå samspelet mellan människa och natur, att människan är en del av ekosystemet och att vi inte bara har möjlighet att påverka, utan att vi är fullständigt beroende av att "systemen" fortsätter fungera för vår egen arts överlevnad. Det senare innebär att vi håller på att förlora den kontakten och kunskaperna som ger oss nycklar till denna förståelse. Det tvärvetenskapliga perspektivet är väsentligt för djupgående förståelse av komplexa sammanhang och för att vi genom en åtgärd inte ska undergräva något annat.

Utredningen presenteras som en kartmapp, ett fysiskt objekt. Genom mappens framsida, där de historiska sjöarna och vattendragen skurits ut, skymtas underliggande samtida karta över platsen. Uppslaget görs genom häradsdiket, ett en gång vattenfyllt dike som fungerade som sockengräns. Utmärkta på kartan är platser för värdebeskrivningar markerade och på insidan av den uppslagna pärmen är beskrivningar nedtecknade med fokus på vattnet genom historien och exempel på skyddsvärda observationer.

Att för en liten stund stanna upp, att en stjärnklar natt blicka ut i det som för oss är relativt utforskat, hänföras och samtidigt varsebli vår egen sårbarhet.

På uppdrag av Älmhults kommun och Statens konstråd, Kunskapsnav offentlig konst.

Caroline Mårtensson, 15 december 2019.

Kartmappen, som finns i ett exemplar, överlämnas till kommunens projektgrupp 2020-01-28.

Utskriftsformat av digital pdf: A3

© Copyright 2020 | Caroline Mårtensson | www.carolinemartensson.se

Sjön Möckeln med intilliggande våtmarksområden, Elmhults sjö och Ormakulla göl före sjösänkning och torrläggning, markerat på samtida kartmaterial.

Krokodildammarna

Värden och avtryck

1 Sjösänkning, Möckeln
1852-57 sänktes sjön med 1,85 m vilket påverkade anslutande vattendrag och sjöar.

2 Landvinningar
De gjorda landvinningarna i samband med sjösänkning och dikningsföretag bestod i huvudsak av stenskar och sand. En del områden som till en början kunde användas som jordbruksmark, eller senare, för hårdgjorda ytor och byggnation, har successivt satt sig genom att sediment sammanpressats.

3 Häradsdiket
Allbo/Sunnerbo, administrativ gräns fram till 1928. Diket är idag kulverterat och löper genom IKEA-området och ner till reningsverket. Häradsdiket leder dagvatten från Älmhults tätort ut i sjön Möckeln.

4 Älmhults sjö och 5 Ormakulla göl
De båda sjöarna torrlades 1873.
"De landvinningar som erhöles genom sänkingsföretaget torde numera till huvudsaklig del utgöras av skogsmark. Undantag utgör bl a botten i den f d Älmtasjön (NV om Möckeln) som enligt topografiska kartan utgöres av sankmark som till större delen tidvis står under vatten." Georg Sandbergs noteringar, kommunarkivet.

6 Oreglerad
Betydelsefullt för artmångfald och resiliens.

7 Högsta flöde
Områden som sätts under vatten vid en översvämning som motsvarar ett tänkbart värsta scenario vilket kan inträffa på grund av naturliga faktorer. I förhållande till det förändrade klimatet beräknas nederbörden öka i området, vilket kan leda till förhöjd översvämningsrisk kring Möckeln inom de närmaste 100 åren. En reglering av sjön påverkar flöden och tilltagande flöden skulle kunna bli förödande även för andra orter, som t ex Kristianstad som ligger längre ner i Helge Ås vattensystem. Delar av Kristianstad befinner sig under havsnivå och där pågår sedan flera år ett invallningsarbete för att skydda staden mot önskad översvämning.

8 Våtmark
Sumpmark, vattensjukt eller vattennikt.
Många våtmarker har höga naturvärden. Andelen våtmarker har minskat radikalt genom utdikning till förmån för jord- och skogsbruk. Ett förhållandevis nytt hot mot våtmarkerna är klimaförändringarna. Stigande temperaturer och ändrade nederbördsmonster skapar störningar i ekosystemen och ändrar förutsättningarna för arter knutna till dessa habitat.

9 Vatten- och avloppsledning
Våtmark är torrlagd genom dikning och kulverterade vattendrag för spillvatten och regnvatten.

10 Vattennivå, högvatten
Årstidsbaserade skiftningar på upp till 1 1/2 m.

11 Fågelrikt
Den naturliga vattenvariationen, den grunda steniga långsträckt strandlinjen, våtmarkerna, de många bärra och stillheten ger förutsättningarna för den rika fågelfaunan.

12 Flacka stränder
Känsliga för översvämningar i samband med höga flöden. Prognoserna för klimaförändringarna tyder på en ökad nederbörd på minst 10-15 procent i området vilket kan leda till att översvämningsrisken kring Möckeln kommer att förhöjas inom de närmaste 100 åren. Möckelns inlopp till Helge Å reduceras genom igenväxning. En kantzona med lövträd beskuggar fåran och minskar igenväxning.

13 Bryggaregatan
Före sjösänkningen gick det att vid högvatten ta sig båtledes fram till nordvästra Bryggaregatan.

14 Kanal
A/B Älmhult-Agunnaryd, plan för kanal från Möckeln till Älmhult, upprättad av hovrättsrådet C. Carlheim-Gyllensköld, Sjögård, Älmhult. Kanalen skulle gå ungefär längs häradsdiket med en hambassäng vid Gotthard Nilssons skrotupplag.

15 Strandskydd
Minskar sårbarhet i förhållande till ett förändrat klimat och värnar natur och allemansrätt.

16 Skitviken
Föreningar i bottensedimenten efter Elme glasbruk.

17 Vattenverket
Avverkat område.
Hur kan kostnaden för ett träd beräknas?
Förutom trädets egenvärde bidrar det till många andra arters livsmiljö, även människans. En del träd blir mycket gamla och verkar som historiska överbyggare mellan generationers minnen och berättelser kopplade till en plats. När träd växer binder de kol genom att koldioxid absorberas samtidigt som syre bildas. En kolsänka uppstår när tillväxten av skog är större än avverkningen.

18 Odlingsmader
Sankmark som torrlades i samband med sjösänkningen.

19 Förenerad mark
Texaco/Caltex, oljespill.

20 Krokodildammarna
Deponi, Elme glasbruk.

21 STENA
Återvinning av aluminium.

22 Gotthards gata
Åsgatan som löper jämte åsen byter namn till Gotthards gata.

23 IKEA museum
Under anläggningsarbetet av den nya parkeringen upphittades en sköldbuckla från 450-550 e Kr.

24 Naturlig badplats

25 Fossil åker

26 Tjockskalig målarmusla (*Unio crassus*)
Vid inventering av stormuslor har fem arter påträffats vid Möckelns utlopp, däribland tjockskalig målarmusla, äkta målarmusla och flat dammusla. Den starkt hotade tjockskaliga målarmuslan kan uppnå en ålder av 90 år. Det största hotet mot muslan är försämrade livsmiljöer till följd av mänskliga aktiviteter som försurning, övergödning, vattenreglering, rensning och kanalisering av vattendrag.

27 Badplatsen
En mötesplats idag och för tidigare generationer.

28 Åkerrättika (*Raphanus raphanistrum*)
Åkerrättika är ett hotat åkerogräs som inventerats vid denna plats och rapporterats till Art databanken. Ett annat åkerogräs som numera är akut hotat är klätt (*Agrostemma githago*). Båda har slagits ut genom intensifierat jordbruk.

29 Ädellövskog och hagmark
Skogsmarken runt sjön har höga värden. Det stora antalet häckande fåglar hör samman med trädartsammansättning och förekomsten av gamla eller döda träd.

30 Tystnad
Forskning visar att vi troligen underskattar hur mycket mänskliga ljud påverkar andra arter. Lugn ljudmiljö är också mycket värdefullt ur ett mänskligt perspektiv.

31 Mörker
Förutom förlorade livsmiljöer, insektgift, invasiva arter och klimaförändringar är även nattbelysning en av de största faktorerna bakom det minskande antalet insekter. Gattlyktor, ljusskyltar och upplysta byggnader innebär trygghet och trevligare städer, men har också negativa effekter för människor, djur och ekosystem. Insekter som normalt orienterar sig efter månlyuset fastnar vid lampornas sken och fladdermöss vägar inte sig ut. Ljusköretningar gör det svårare att studera stjärnhimlen.

32 Stjärnsikt
Se norrut och finn linje utan ljusköretningar. Även norrsken kan ses genom kamera.

33 Fladdermöss
Skiftningarna som uppstår i mötet mellan lövskog och öppna gläntor skapar varierande mikroklimat i kombination med närheten till vatten och gynnar en mångfald av insekter. Där det finns gott om insekter kan det också finnas fladdermöss. Vattenfladdermus och nordisk fladdermus har observerats.

34 Getaryggarna
Under istiden bildades långsträckt rullstensåsar, i dessa trakter kallade getryggar. Eftersom gränsområdet många gånger var sankt lades vägarna ofta upp på getryggarna. Här borde finnas spår efter tidigare generationers bosättningar och genomresor.

35 Mulm
Benämning på det lösa material som bildas i ihåliga träd. Livsviktig miljö för många arter som idag är hotade.

36 Gudrun
Under ett par januardygn 2005 förändrades landskapet drastiskt av stormen Gudrun.

37 Hamlade träd
Kulturspår, lövmassan användes vintertid till djurfoder. Genom att de hamlade träden växer långsammare blir de också hårdigare mot svampangrepp och står stadigare vid storm. Ihåligheten som bildas av beskärningen ger livsrum åt insektsarter, fåglar och fladdermöss.

38 Frukttåker
Bökhults byförening och arrendatorer utför tillsammans med Fredriksdals trädgårdar nymplning av vildapel för bevarande och återskapande av kulturlandskap.

39 Stenmur
Kulturspår efter beredning av åkermark, som skydd av odlad mark eller markering av ägo gränser. En stenmur skapar ett mikroklimat som gynnar många arter genom att de lagrar värme samtidigt som de håller fukt mot marken.

40 Skrattnäsakoloni
Boplats usatt för skadegörelse. Skrattnäsarna skyddade mindre och mer utsatta arter.

41 Våtmarksområde
Landvinning som återgått till våtmark, spår efter sjösänkningen.

42 Storlom
Storlommen har förtlyttat sig norrut på grund av ökad störning.

43 Mohåla
Spår efter brytning av moränjord. Sten sorterades bort och materialet användes till vägar, mossodlingar och som jordförbättring. Här ligger den intill ett område som brukades som äng efter sjösänkningen men nu är en våtmark.

44 Västra Bökhult
Nyexploaterat område. Stenig trolsk skog och ängsmark, gröna korridorer för flora och fauna är inte enbart av vikt för mänskligt välbefinnande, flora och fauna. Det är även av betydelse i förhållande till framtida utmaningar och översvämningsproblematik.

45 Bökhult
Höga natur- och kulturvärden. Området arrenderas och sköts av byföreningen.

46 Mossastan
Mossastan är ett lokalnamn för det villaområdet som byggdes på 1920-talet och framåt. Området var "vattensjukt", det vill säga gammal mossmark som fylldes upp då villorna anlades. Idag utgöres en del av området av IKEA Aktivitetshus.

47 Träimpregnering
1913-1945, föreningar: arsenik, krom, zink.

SPÅR EFTER SJÖSÄNKNING

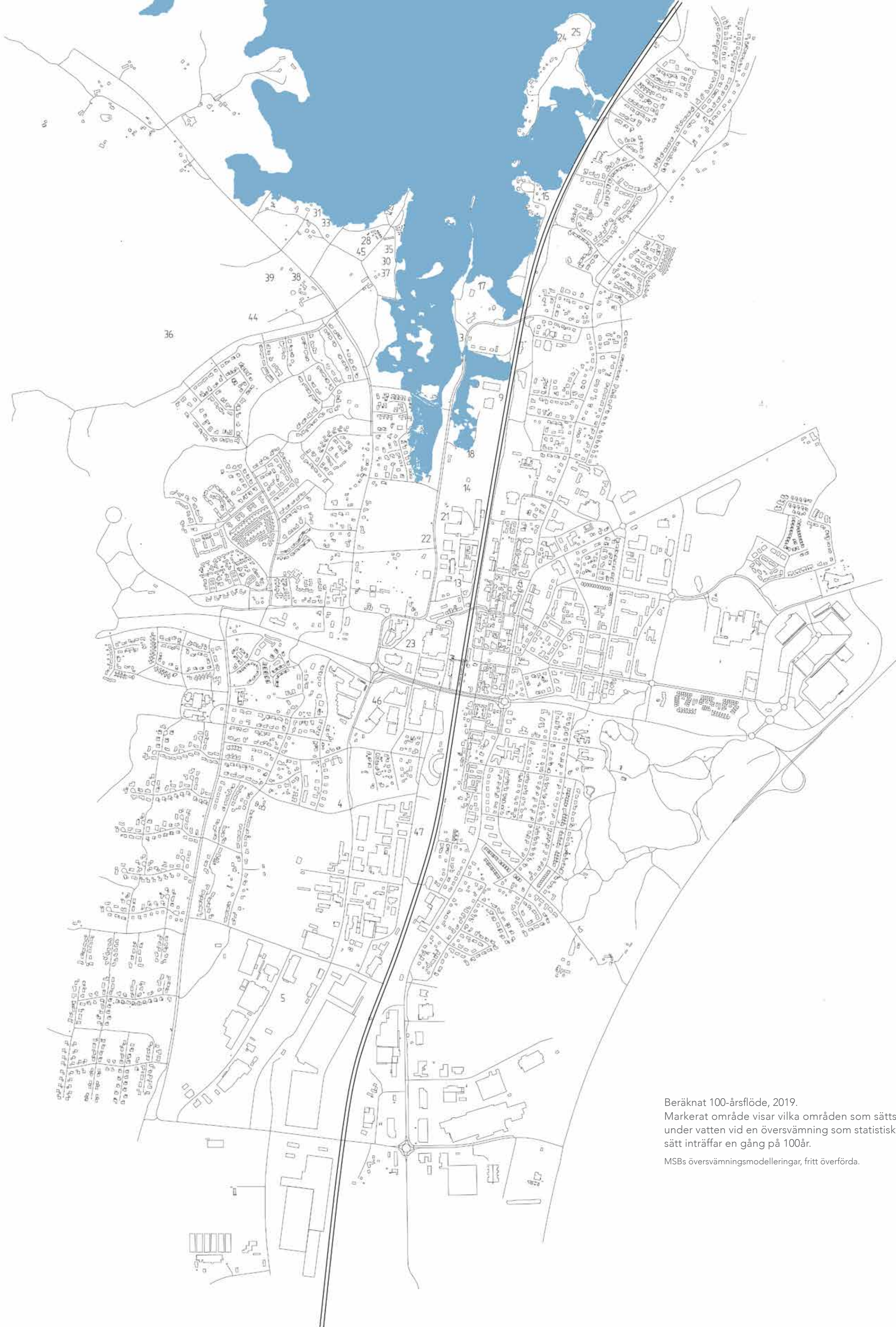

SPÅR EFTER SJÖSÄNKNING

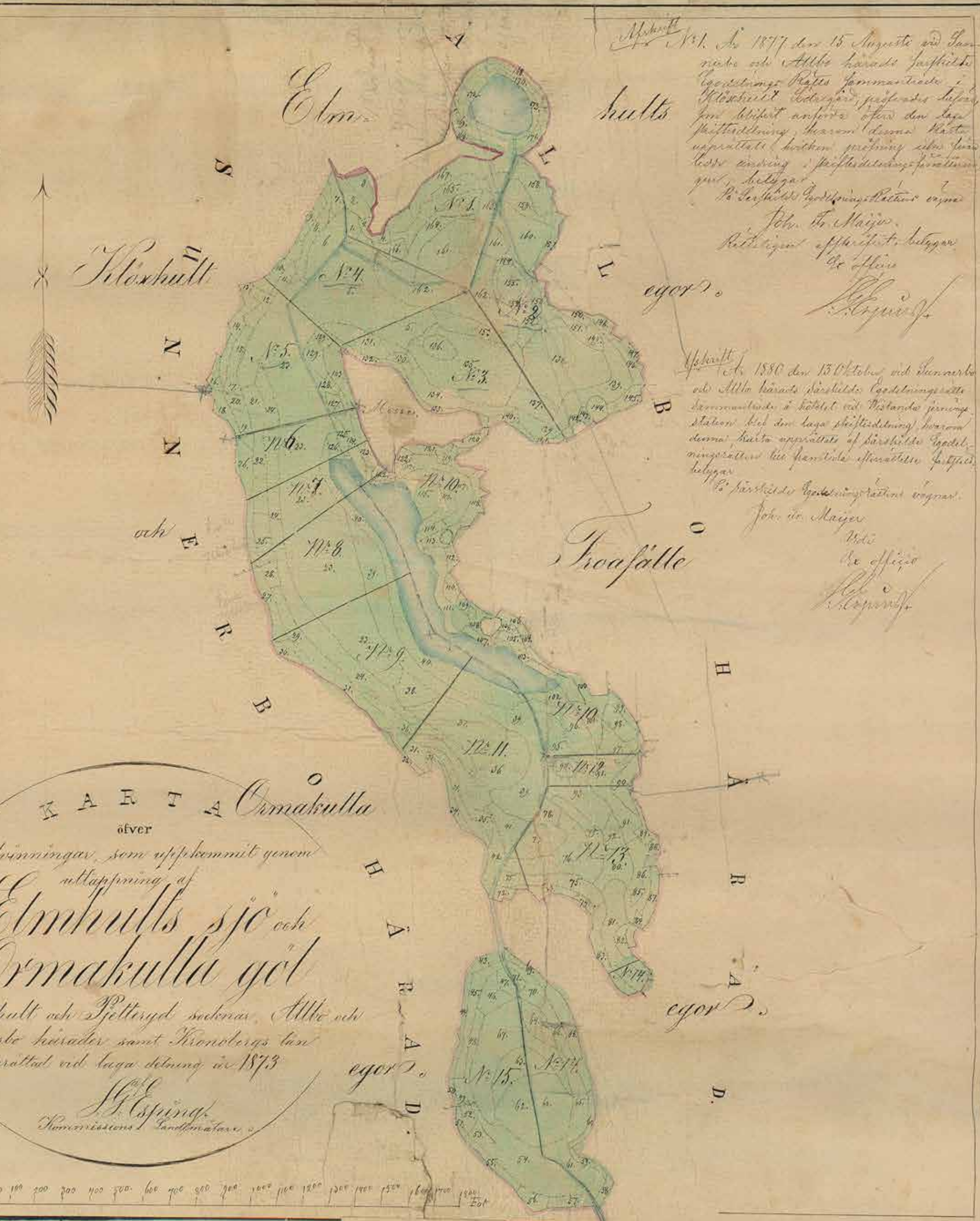

Beräknat högsta flöde, 2019.
Markerat område visar vilka områden som sätts under vatten vid en översvämning motsvarande ett tänkt värsta scenario vilket kan inträffa på grund av naturliga faktorer.
MSBs översvämningsmodelleringar, fritt överförda.

Beräknat 100-årsflöde, 2019.
Markerat område visar vilka områden som sätts
under vatten vid en översvämning som statistiskt
sätt inträffar en gång på 100år.
MSBs översvämningsmodelleringar, fritt överförda.

Afskrift
 N:o 1. År 1877 den 15 Auguste vid Sunnerbo och Allts härads församlingar
 Egodelnings Rättes sammantagna i
 Skovhults församling, försades till en
 för Skiftet anförda efter den laga
 skiftedelning, hvarom denna karta
 upprättats, hvilken gränning och för
 dess ändring, församlingens församling
 god, betygar
 På Skiftets Godsejersättens vägnar
 Joh. Fr. Majer
 Rättsligare affärsför. betygar
 De offier
 H. Lagerberg

Afskrift
 År 1880 den 13 Oktober vid Sunnerbo
 och Allts härads församlingar
 sammantagna i Skiftet vid Skovhults församling
 Station, blev den laga skiftedelning, hvarom
 denna karta upprättats af församlingens Godsejersättens
 god, betygar
 På församlingens Godsejersättens vägnar
 Joh. Fr. Majer
 Rättsligare affärsför. betygar
 De offier
 H. Lagerberg

K A R T A Ormakulla
 öfver
 landvinningar, som upptäckts genom
 utläppning af
 Elmkulls sjö och
 Ormakulla göt
 Skovhults och Skovherged socknas, Allts och
 Sunnerbo härader samt Kronobergs län
 upprättad vid laga delning år 1873
 H. Lagerberg
 Sunnerbo församlingens Landtmätare.

0 50 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 1100 1200 1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900 2000
 Fot

Lösen — 11 Kronor 15 ö
 Ch. Sigillata " — 50
 pr. — 11 Kronor 60 ö

B E T Ä N K A N D E .

Redan länge har en kanalled varit påtänkt med en sträckning genom Mückeln med Agunnarydesjön med eventuel fortsättning genom Sten- och Ryssbysjöarne till Ryssby station i Ryssby socken, men ehuru den stora nyttan och behovet af ifrågavarande farled varit till fullo erkänd har den dock ej kommit till utförande. Emellertid hafva nu för företaget intresserade, såväl enskilda inom Elmhults köping, som sågverksbolag och inom Agunnaryds socken ett flertal personer anskaffat medel till undersökning och beslutat att kraftigt verka för kanalledens realiserande, i första hand från Elmhult genom Mückeln och Agunnarydesjön till Ryd, för hvilken del detta förslag nu föreligger. Båtledens längd från Elmhult till Ryd är ung. 22.5 km.

Kanalen skulle taga sin början strax norr om Elmhults station, med hammassia 170 meter från vägöfvergången intill stationen och vester om statens jernvägespår. För att minska kostnaden skulle bassinen blott gifvas en bottenbredd af 25 meter, då det förutsattes att ångbåt och prämar vändas med trossar på land.

Bassinen, hvares totallängd skulle blifva 75 meter, förses med en träkaj af 60 meters längd.

För att underlätta transporter af gods anordnas ett stickspår till stationen.

Från bassinen gräfvos en kanal, med 5 meters bottenbredd och ett vattendjup af 1.2 meter under Mückelns lägsta vattenyta, och som i hufvudsaklig del följer det afloppsdikey, som från Elmhults köping slutar i sjön Mückeln.

Då i detta afloppsdikey utmynnar kloakledningen från köpingen afledes denna vattentillförsel förbi bassinen och insläppes i kanalen norr om densamma.

Jordmånen mellan Elmhult och Mückeln består till största delen af dyjord.

Längden från hammassinens södra ända till Mückeln är 1420 meter.

Genom sjön Mückeln är djupet tillräckligt för trafikerande med den materiel som afses.

Då kanalleden lemnar Mückeln skulle den följa den å, som förenar denna sjö med Agunnarydesjön och som på en längd af 3 km. nästan ej tarfvar andra arbeten än gräfning på de ställen, där ån, till följd af sina krökningar, behöfver rätas. Åns bredd är öfver 5 meter.

Äfven här är jordmassan af lös beskaffenhet, mossjord.

Höjdskillnaden mellan vattenytorna i Mückeln och Agunnarydesjön är vid medelvattenyta ungefär 0.35 meter och vid lågvattenstånd något mindre. Denna skillnad torde ej genom åns upprening nämnvärdt ändras.

Å den återstående delen af kanalvägen till Agunnarydesjöa, 1.300 meter, är schaktningen delvis af hårdare egenskap, hvarjente circa 250 kubm. bergeprämgång förekommer.

Nuvarande bro öfver ån är häransvägen till Rönnsås genomsläppet åns vatten i 3 hvälfdas spann, hvaraf det vestliga föreslås att ombyggas och brobanan höjas så, att kanalens trafikering kan fortgå obehindradt.

I närheten af denna bro anlägges en brygga för upptagning af resande och fraktgods.

Agunnarydesjöns vattendjup är ringa och kräver d elvis fördjupning, dock ej till afsevärdt djup.

Vid Ryd bygges en brygga för trafiken derstädes.

Sjöledens trafikering föreslås sker med en ångbåt, rymmande plats för 50 passagerare, med maskin om 6 nominella hästkrafter, med bredd omkring 3.6 meter och med vattendjupgående af 0.9 meter jemte 2 st. prämar af lämplig konstruktion.

Slupens hastighet bör uppgå till circa 7 knop.

I farleden förekommer ej allmän farled och ej heller något fiske, som i nämnvärd mån beröres af båtledens tillkomst.

Då för segelledens hållande vid erforderligt djup ett mindre mudderverk är behöfligt föreslås att ett sådant anskaffas vid byggnadsarbetets början, då en ej odetydlig minskning i kostnaden derigenom vinnas.

I kostnadsförslaget har beräknats muddring verkställd med mudderverk.

Utdrag ur Kostnadsförslag för kanalled från Elmhult till Ryd, 1909.

Källa: Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Hamnbyrån via Riksarkivet.

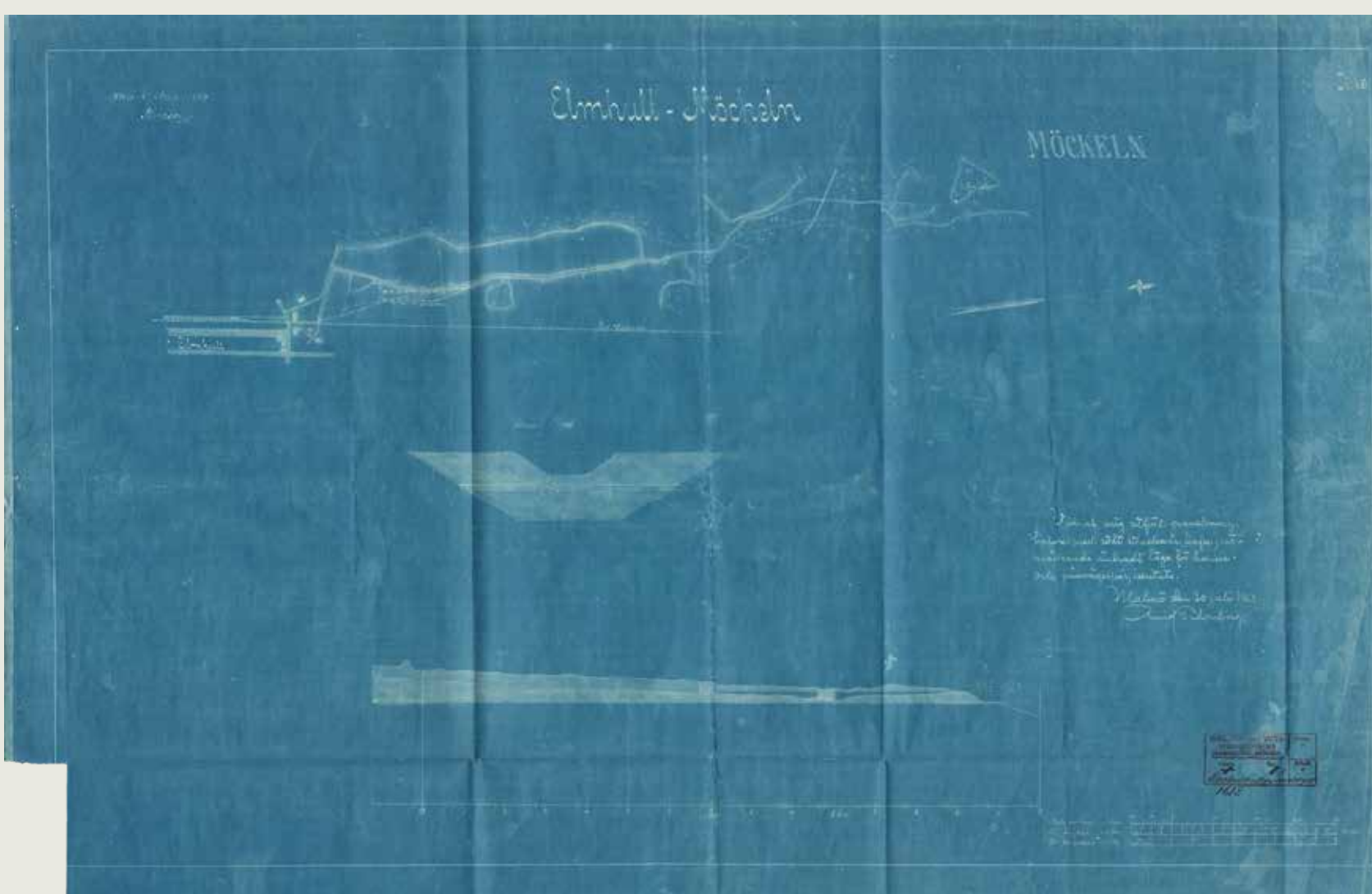
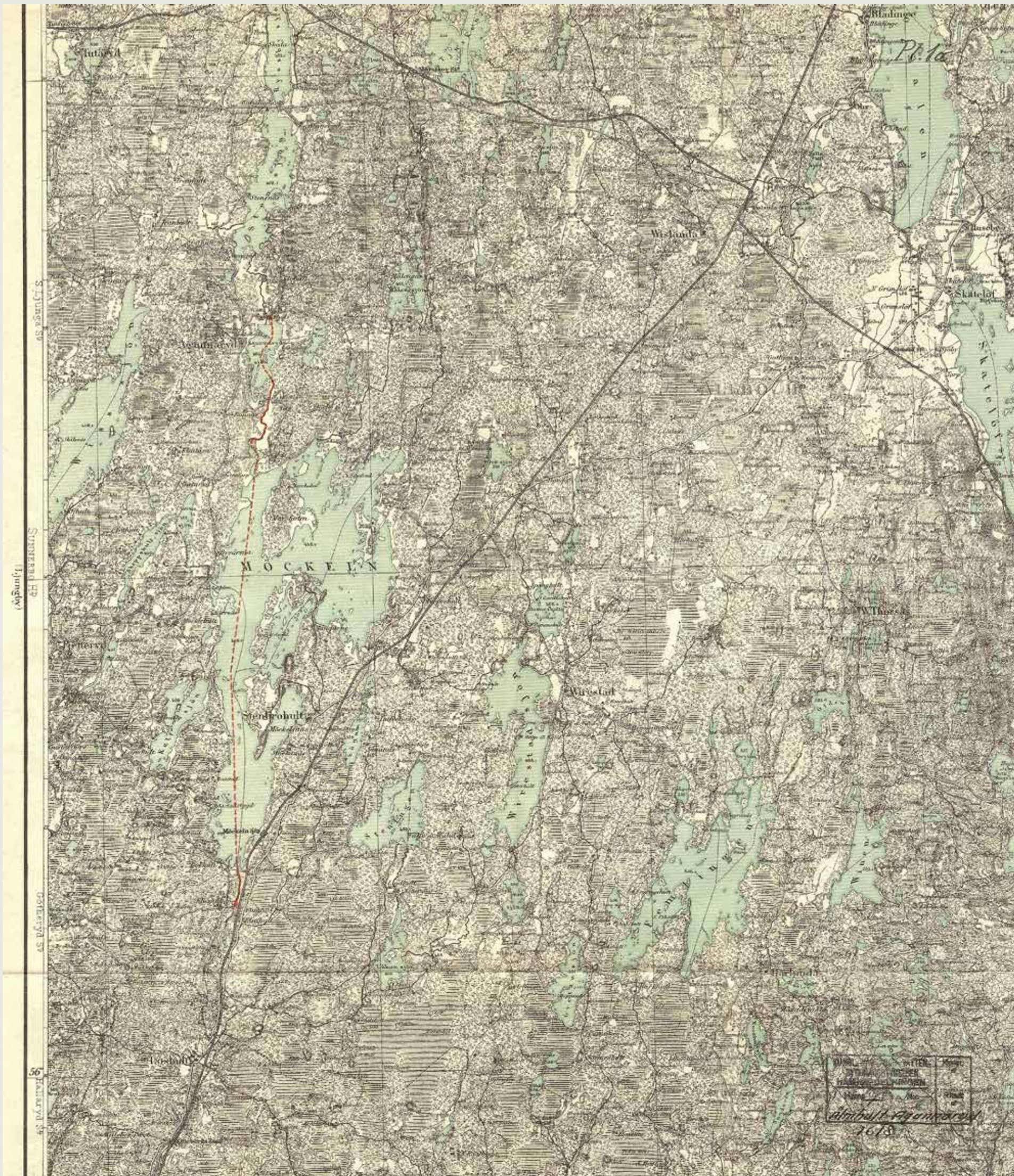
Inom Elmhults köping är tillförseln af livsöfnödenheter ringa, hvarjente priset å desamma under de senare åren stegrats mera och mera.

För att underlätta kommunikationen med orter, hvarifrån landtmannaprodukter direkt skulle få sin afyttring i Elmhult, är den föreslagna båtleden af synnerligen stor nytta. För de norrut belägna socknarna skulle äfven beredas tillfälle att utforsla trävaror och svart granit m. m., som nu genom den stora väglängden till statsbanan knappt kan komma ifråga; äfvensom skulle för socknarna finnas lägenhet för hemtagning af gödningsämnen och andra för dem behöfliga produkter.

Slutligen torde äfven ej obetydlig persontrafik vara att påräkna, då den ifrågavarande kanalleden komme att för socknarna utgöra en beqväm förbindelse med Elmhults köping och statsbanans station derstädes.

Växjö i April 1909.

P. Ericson.

Planerad fartled samt utdrag ur:
 Förslag till båtled, Elmhult genom Möckeln
 till Algunnaryd, upprättad 1908 av P. Ericson.

Källa: Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen,
 Hamnbyrån via Riksarkivet.

Förslag:

Den gröna ryggraden, förbindelsen mellan centrum och sjön

Integrera skogsträdgård i delar av den befintliga vegetationen längs med den gröna ryggraden. Ett socialt lärandeprojekt för kunskapsutbyten mellan generationer och olika bakgrundsbilder som ger grundförståelse och interaktion i förhållande till ökad ekologisk läskunnighet. Tillsammans skapas en "trädgård" för alla att nyttja och leva med längs promenadvägen till sjön. Utökat grönstråk för alla arter, perenna grödor: fruktträd, bärbuskar nötter, örter etc - binder koldioxid och kan samtidigt ge en mindre mängd närproducerade grödor.

Exempel på projekt:

Kunskapsparken Brunshög i Lund, ritad och planerad av Philipp Weiss.

gammelgaard.se

skogsträdgården.stjärnsund.nu

matskog.com

Kanalen, vägen till vattnet

Är det möjligt att titta på det gamla kanalförslaget och omsätta det till dagens utmaningar och önskemål? Kan våtmarker restaureras och skapa en miljö som gynnar både naturvärden och öppnar upp en centrumnära vattenmiljö som samtidigt också kan reglera flöden i förhållande till extremare väder?

Utmaningar

Att få människor att mötas, engagera sig i och ta ansvar för platsen de delar.

Önskemål, ortsbefolkning

Vid byggnation ta hänsyn till befintlig miljö och arbeta med naturen.

Bevara stenig trolsk skog som är karaktäristisk för trakten inne i bebyggelse.

Bristen på samvaroplatser, särskilt vintertid.

Fungerade toaletter.

Tack till

Anne Svensson, Christer Lindström, Sven G Nilsson, Sven O A Svensson, Ulla Rundlöf, Maj Rundlöf, Hans-Erik Pellgaard, Ingmar Almqvist, Göran Widing, Barbro och Nils Harald Eriksson, Ann Pettersson, Josefine Gustafsson, Hans Frodig, Lars Henriksson, Håkan Helgesson, Hjalmar Larsson, Älmhults kommuns projektgrupp: Helen Carlsson, Johanna Kihlström, Cecilia Axelsson, Paul Robertsson, Arpine Minasyan och Johan Söderlund för att ni delat med er av er kunskap om platsen och dess förutsättningar!

och, ett alldeles särskilt tack till

Ingvar Nilsson f. d. Kommunekolog i Älmhult, Mats Jeppsson Lantmäteriingenjör Miljö- och Byggförvaltningen, Niclas Rosenbalck Kommunarkivarie, Magnus Nilsson och Patrik Bengtsson, Fojab arkitekter.

Muntliga källor och kunskaper

Anne Svensson och Christer Lindström, Bökhults hantverkargård.
Arrenderar, bevarar och synliggör kulturmarkerna runt Bökhult.

Ingvar Nilsson, f. d. kommunekolog i Älmhult och länsekolog i Kronoberg.
Har gjort naturvärdesinventeringar kring mindre tätorter, bl a för Ljungby.
Använder sig av historiskt kartmaterial för att utläsa ekologiska samband.

Sven G Nilsson, Biodiversitet och bevarandevetenskap, professor emeritus LU
(skogsbiolog). Forskargruppen i Biodiversitet och bevarandevetenskap vill öka
kunskapen om vilka konsekvenserna blir för olika arter när klimat och livsmiljöer
förändras. Har utfört inventeringar för Älmhults kommun.

Sven O A Svensson, boende i Älmhult sedan några år.
Drivit Natursnokarna, fotograf, aktiv i fb-gruppen "Naturnytt i och omkring
Älmhult".

Ulla Rundlöf, Naturskyddsföreningen.

Maj Rundlöf, ekolog och miljöforskare, LU, boende Stenbrohult.
Forskningsområde: Ecolog, Agroecology, bumblebees, landscape ecotoxicology,
pollination.

Hans-Erik Pellgaard
Arrenderar, bevarar och synliggör kulturmarkerna runt Bökhult.

Ingmar Almqvist, f. d. kommunalråd, kunskap om orten och dess utveckling.
Aktiv i Hembygdsföreningen.

Göran Widing, innehavare av originalkartan över sjösänkingsprojektet samt
handlingarna därom.

Barbro och Nils Harald Eriksson, boende med engagemang i platsen och dess
historia. Medverkade i en studiecirkel genom Studieförbundet Vuxenskolan som
publicerat en bok om Möckeln:
Möckeln, en bok om sjön, fisket, bygden, historierna och människorna, 2013.

Ann Pettersson, formgivare till boken om Möckeln.

Josefine Gustafsson. Natur och Hållbar utveckling - biologisk mångfald, skog,
kulturlandskap, friluftsliv, utomhuspedagogik samt social hållbarhet. Förstudie
"Vandringsled Östra Möckeln".

Hans Frodig, medlem i hembygdsföreningen, varit aktiv och drivande i
Naturskyddsföreningen och gjort omfattande inventeringar av naturvärden
som finns i kommunens arkiv.

Lars Henriksson, Orienteringsklubben Älme

Inom Älmhults kommun:

Mats Jeppsson, Miljö- och Byggförvaltningen
Niclas Rosenbalck, Kommunarkivarie
Håkan Helgesson, Kris- & Beredskapsstrateg
Hjalmar Larsson, Va-ingenjör

Tidigare inventeringar, underlag, källor och inspiration som använts i den konstnärliga utredningen

Ingvar Nilsson, f. d. kommunekolog, Älmhult kommun, inventeringar och utredningar, kommunarkivet.

Sven G Nilsson, ekolog, Biodiversitet och bevarandevetenskap, inventeringar av naturvärden till ny naturvårdsplan 2018-19, underlag till Fördjupad översiktsplan, Älmhults kommun.
<https://www.almhult.se/sv/miljohalsa/naturenialmhult/naturvardsarbete/naturinventeringar.4.629dd0e16193db0b782a135.html>

En kulturlandskapsinventering av fritidsområdena Klöxhult, Haganäs och Bökhult.

Projektarbete av Thorbjörn Nilsson, Martin Wollmer, Pernilla Boström och Maria Olin, Landskapsvetarprogrammet Högskolan i Kristianstad 2009 (Kurskod LP416Lv09), 2009. Uppdragsgivare Thomas Franzén, Kultur - och fritid, Älmhults kommun. Kommunens arkiv

Bidrag till Älmhults historia

Smålandspostens boktryckeri aktiebolag, 1950. Kommunens arkiv.

Naturvärdesinventering - strandnära delar av Möckeln, Älmhults kommun.

Inventering, text och foto: Naturcentrum AB, 2014-10-07. Beställare: Älmhults kommun.
<http://www.almhult.se/download/18.629dd0e16193db0b782a20f/1519309265471/Inventering%20Möckeln%20-%20Naturvärden.pdf>

Skogsstyrelsen, Skogens pärlor - värdefulla skogsmiljöer och kulturlämningar i svenska skogar.

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>
<https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

Historiska kartor, lantmäteriet.

<https://www.lantmateriet.se/sv/kartor-och-geografisk-information/historiska-kartor/>

Artportalen, ArtDatabanken, SLU.

<https://www.artportalen.se>

Översvämningsportalen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

<https://gisapp.msb.se/Apps/oversvamningsportal/avancerade-kartor/oversvamningskartering.html>

Naturminne, Naturvårdsverket

<https://www.naturvardsverket.se/Var-natur/Skyddad-natur/Naturminne/>

Möckelns utlopp vid Byvärma begränsningar och möjligheter.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2008-12-11.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4e0415ee166afb59324359b/1540827349322/Mockelns%20utlopp%20vid%20Byvarma%20-%20begransningar%20och%20mojligheter.pdf>

Miljökonsekvensbeskrivning Översiktsplan för Älmhults Kommun

Upprättad av: Rebecca Martinsson och Ida Blomqvist, Tyréns, 2016-09-06. Beställare: Älmhults kommun.
<https://www.almhult.se/download/18.7c3ce8ba157d264d2e930bce/1488471710143/3.%20Miljokonsekvensbeskrivning.pdf>

Hur Älmhult blev en kommun

<http://www.almhult.se/sv/kommunen/dethararalmhult/almhultshistoria/huralmhultblevenkommun.4.40681f1210df5380876800012936.html>

Naturvärdesbedömningar för vattendragssträckan Möckeln-Väraberga samt Åsnens utlopp vid Hackekvarn.

Johan Kling, Envicarta Naturgeografisk konsult och Peter Nolbrant, Biodivers Naturvårdskonsult, på uppdrag av Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2007.
<http://biodivers.se/files/Helgea-3.pdf>

Om vi inte känner skogen värnar vi den inte

Ebba Lisberg Jensen, forskare i humanekologi vid Malmö Universitet. Ur *Mossa, massa, människa*, Naturskyddsföreningens årsbok 2014.
<https://www.naturskyddsforeningen.se/om-vi-inte-kanner-skogen-varnar-vi-den-inte>

Mobilisera som inför ett världskrig

Krönika av Jenny Stiernstedt, Dagens Industri, Publicerad: 2019-07-01
<https://www.di.se/hallbart-naringsliv/mobilisera-som-infor-ett-varldskrig/>

Det dödliga ljuset

Johan Eklöf och Jens Rydell, Forskning & Framsteg. Publicerad: 2018-09-27
<https://fof.se/tidning/2018/8/artikel/det-dodliga-ljuset>

Sverige behöver investera i tystnad.

Gunnar Cerwén, doktor i landskapsplanering, ljudmiljöforskare och landskapsarkitekt, Frans Mossberg, doktor i musikvetenskap och f.d.föreståndare för Ljudmiljöcentrum vid Lunds universitet, Kristoffer Mattisson, doktor i medicinsk vetenskap, avd. för arbets- och miljömedicin vid Lunds universitet, Marcus Hedblom, biolog med inriktning urbanekologi vid institutionen för skoglig resurshushållning på Sveriges lantbruksuniversitet. Debattinlägg, Sydsvenskan, 2019-09-01.
<https://www.sydsvenskan.se/2019-09-01/sverige-behover-investera-i-tystnad>

Ljusföreningar – vad är det?

Urban Eriksson, rymdforskare vid Lunds universitet, Rymdstyrelsen.
<https://www.rymdstyrelsen.se/upptack-rymden/bloggen/2019/02/ljusforeningar--vad-ar-det/>

Nattbelysning stor anledning till insektsdöden

Publicerad via Natursidan: 2019-11-22, källor: The Guardian och Biological Conservation.
<https://www.natursidan.se/nyheter/ny-studie-nattbelysning-stor-anledning-till-insektsdoden/?fbclid=IwAR3AT7BNT3L53sVwL74TMKOCrcstKh9F-2NCgbOwtvDZTztq1-b009WK-oDo>

Mänskligt brus påverkar naturen

Vetenskapsradion, Sveriges Radio. Publicerat: 2019-11-20
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=7347547>
Referens: Kunc et al. "The effects of anthropogenic noise on animals: a meta-analysis". *Biology letters*, 2019. Doi.org/10.1098/rsbl.2019.0649.